

Research Paper

The relationship between perceived stress and parental rejection and child aggression during the corona epidemic

Reza Sheibanifar^{1*} , Soheil Hashemi²

1-MA. Department of school counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University, Arak, Iran

2-MA. Department of school counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University, Arak, Iran

Receive:

07 November 2021

Revise:

28 September 2021

Accept:

19 December 2021

Published online:

19 December 2021

Abstract

Due to the effects of corona, school education has been done at home. School closures and students' home quarantine due to the epidemic also affect children's physical and mental health; thus, it can be expected to have an effect on parental stress and rejection. Therefore, a study was conducted to investigate the relationship between perceived stress and parental rejection and child aggression in corona epidemic. The research design was descriptive and correlative, and its population included parents with children aged 12 to 17 years in Boroujerd in the academic year 2020-2021. The sample size was 386 people who were selected using random sampling method. Questionnaires used included the Karimi Aggression Scale (2012), the Cohen Perceived Stress Scale (1983), and the Rohnner Parental Rejection Scale (2005). Data were analyzed using Spearman correlation test and SPSS-21 software. Findings of the study showed a significant positive relationship ($r = 0.481$) between negative parental stress and children's aggression. There was also a negative and significant relationship between parents' positive stress and children's aggression ($r = -0.286$). Finally, there is a positive and significant relationship between parental rejection and child aggression ($r = 0.606$); Therefore, stress and rejection of parents are effective in the occurrence of aggressive behaviors of children in the corona.

Keywords:

Aggression,
Parental Rejection,
Stress,
Corona

Please cite this article as (APA): Sheibanifar, R., Hashemi, S. (2022). The relationship between perceived stress and parental rejection and child aggression during the corona Epidemic. *Management and Educational Perspective*, 4(1),1-13.

Publisher: Institute of Management fekrenoandish	https://dx.doi.org/10.22034/JMEP.2021.312477.1074	
Corresponding Author: Reza Sheibanifar	https://dori.net/dor/20.1001.1.27169820.1401.4.1.6.7	
Email: rezasheybani1996@yahoo.com	Creative Commons: CC BY 4.0	

Extended Abstract

Introduction

During the corona epidemic, many signs of psychological damage such as panic disorder, emotion disorder, anxiety, depression, irritability, aggression, and sleep disorders have been reported in individuals (Rubin & Wessely, 2020). According to studies, the more severe the parents' psychological problems such as anxiety; stress and depression, the higher the incidence of behavioral disorders such as aggression in children (Riahi et al, 2012). Findings of Dirks et al, (2011) also indicate that aggression is a behavioral problem and if it intensifies, it can cause communication problems and personality disorders. Aggression in behavioral sciences and psychology means behavior that leads to harassment and pain (Yaghobi, et al, 2011). There is ample evidence that the pattern of negative parent-child interaction predicts externalization problems in the child (Shiralinia et al, 2019). Mothers with anxiety, depression, and poor mental health perceive their children negatively, which affects the way they treat their children and the way they behave to their children (Aslani et al, 2015). Recent findings from China show that more than 25% of the general population experience severe levels of stress or anxiety caused by the coronavirus (Qiu, et al, 2020). People respond differently to life changes, positive stress can be a motivator, while negative stress can occur when these changes and needs fail. One of the most important reasons for aggression in children is learning from parental behavior among which stress is also one (Azizpour et al, 2017), i.e. children who have aggressive behavioral patterns behave like their own patterns. The critical situation of the epidemic created problems in the families that affect the mental health of the family and their children. The negative effects of the epidemic and the children's not going to school will affect their behavioral problems and their interactions with their parents. Given that according to the results of a study (Chester and De Wall, 2015) there is a relationship between maternal stress and behavioral problems such as aggression in children in the coming years, so corona epidemic provided the conditions for this study to be accomplished on the relationship between perceived stress and parental rejection with their children's aggression during the corona epidemic.

Theoretical Framework

In this regard, studies have been conducted in and outside the country that confirm the relationship between maternal rejection / acceptance with the level of aggression in children. DeWall et al, (2010) also showed that long-term acceptance and sudden parental rejection has a significant effect on social relationships and adolescent aggression. In this regard Shiralinia et al, (2019) in a study showed that children's behavioral problems can be affected by maternal stress, the quality of mother-child relationships and maternal mental health. Researches of Hooper et al, (2015) has also shown that there is a relationship between maternal stress and behavioral disorders in children, including aggression. Thus, mothers' mental health problems are associated with short-term and long-term risks to their children's physical, cognitive and mental development (Thapa, et al, 2020), and this can affect parent-child interactions. Children are especially important in corona epidemic because according to research of Pitula et al, (2015) childhood stress can lead to aggression leading to murder in adolescence. Also, it should be considered that aggression in children with learning disabilities is a predictor of depression in these children during adolescence (Morris & Rottenberg, 2015).

Methodology

The research design was descriptive and correlative. This research was applicable in terms of purpose. The statistical population of the study consists of 1500 parents with children aged 12 to 17 years in Boroujerd in the academic year 2020-2021. Using random sampling method, 386 people were selected as a statistical sample. For a closer look, the research was conducted when a year had passed since the Corona epidemic. The conditions for completing the questionnaire were that only parents whose children were 12 to 17 years old and had no psychological disorders such as hyperactivity and aggressive behaviors in their children's school record could complete the questionnaires. Data collected using the standard questionnaires of Aggression Scale (Karimi, 2012), Perceived Stress Scale (Kohen, 1983) and Parental Exclusion Scale (Rohrhar, 2005).

Discussion and Results

The results of Spearman correlation test to investigate the relationship between parental stress and children's aggression show that there is a positive and significant relationship between negatively perceived parental stress and aggression thinking component at the level of 0.01 ($r = 0.603$), and a positive and significant relationship between negatively perceived stress and aggression component at the Level 0.01 ($r=0.454$), and a positive and significant relationship between negatively perceived stress and the aggression component (total) of children at level 0.01 ($r = 0.481$). This means that with the increase of negatively perceived stress of parents, the level of aggression of their children has also increased; but no significant relationship was found between children's aggressive behavior at home and their parents' negatively perceived stress.

The results of Spearman correlation test to examine the relationship between parental exclusion and child aggression show that there is a positive and significant relationship ($r = 0.486$) between the predictor of cold / lack of love variable with children aggression at the level of 0.01. In addition, all components of parental exclusion, including violence / aggression ($r = 0.278$), indifference / neglect ($r = 0.514$), lack of differentiation / exclusion ($r = 0.587$) and exclusion (total) ($r = 0.606$) have a positive and significant relationship with children's aggression at home. This means that with the increase of rejection and its dimensions in parents, the amount of aggression of children at home has also increased.

Conclusion

The present study aimed to investigate the relationship between perceived stress and parental rejection and child aggression during corona epidemic. These findings were consistent with the results of Azizpour et al, (2017), Sadeghzadeh et al, (2019), Morris & Rottenberg, (2015) on the effect of parental stress on child aggression. Explaining this finding, it can be concluded that parents, especially mothers, have had more interaction with their children in the conditions caused by the corona epidemic. Hossein (2014) believes that although both parents play their role in the process of child's upbringing and care, the mother has a greater role than the father in many societies. Therefore, the negative stress caused by this disease has caused mothers to use more strict parenting methods at home, and this has been effective in their children's behavioral problems, and they have exhibited aggressive behaviors. These results were consistent with studies of Shiralinia et al, (2019), Khanjani et al, (2016), and Kolshadi and Yazdkhashti, (2016). Explaining this finding, it should be said that parental rejection has a direct and positive relationship with children's aggression, and since the corona epidemic has increased parental stress, it has led to coldness and reduced parental affection, as a result of which children use aggressive behaviors to attract their parents' attention.

رابطه استرس ادراک شده و طرد والدین با پرخاشگری فرزندان در دوران همه گیری کرونا

رضا شیبانی فر^{۱*}، سهیل هاشمی^۲

۱- کارشناسی ارشد مشاوره، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

۲- کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

چکیده

با توجه به تأثیرات کرونا آموزش های مدرسه در بستر خانه صورت گرفته است. تعطیلی مدارس و قرنطینه خانگی دانش آموزان به دلیل همه گیری، روی سلامت جسمی و روانی کودکان نیز تأثیرگذار است؛ بنابراین می توان انتظار داشت که بر روی استرس و طرد والدین تأثیرگذار باشد. لذا پژوهشی باهدف رابطه استرس ادراک شده و طرد والدین با پرخاشگری فرزندان در همه گیری کرونا انجام شد. طرح پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود و جامعه آن شامل والدین دارای فرزند در سن ۱۲ تا ۱۷ ساله شهر بروجرد در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. حجم نمونه ۳۸۶ نفر تعیین شد که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند. پرسشنامه های مورد استفاده شامل مقیاس پرخاشگری کریمی (۲۰۱۲)، مقیاس استرس ادراک شده کوهن (۱۹۸۳) و مقیاس طرد والدین روهرنر (۲۰۰۵) بود. داده ها با استفاده از آزمون همبستگی Spearman و نرم افزار SPSS-21 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های حاصل از پژوهش رابطه معنادار مثبتی به میزان $r=0/481$ میان استرس منفی والدین با پرخاشگری فرزندان را نشان داد. همچنین بین استرس مثبت والدین با پرخاشگری فرزندان رابطه منفی و معنادار $r=-0/286$ وجود داشت. در نهایت بین طرد والدین با پرخاشگری فرزندان رابطه مثبت و معنی دار $r=0/606$ وجود دارد؛ بنابراین استرس و طرد والدین در بروز رفتارهای پرخاشگرایانه فرزندان در دوره کرونا مؤثر است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۶/۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۸/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۹/۲۸

تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۰/۹/۲۸

کلید واژه ها:

پر خاشگری،
طرد والدین،
استرس،
کرونا

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): شیبانی فر، رضا، هاشمی، سهیل. (۱۴۰۱). رابطه استرس ادراک شده و طرد والدین با پرخاشگری فرزندان در دوران همه گیری کرونا. فصلنامه مدیریت و چشم انداز آموزش. (۱): ۴-۱۳.

	https://dx.doi.org/10.22034/JMEP.2021.312477.1074	ناشر: موسسه مدیریت فکر نو اندیش
	https://dorl.net/dor/20.1001.1.27169820.1401.4.1.6.7	نویسنده مسئول: رضا شیبانی فر
	Creative Commons: CC BY 4.0	ایمیل: rezasheybani1996@yahoo.com

مقدمه

در دوران همه گیری کرونا، نشانه‌های زیادی از آسیب روان مانند اختلال وحشت‌زدگی، اختلال هیجان، اضطراب، افسردگی، تحریک‌پذیری، پرخاشگری و اختلالات خواب را در افراد گزارش کرده‌اند (Rubin & Wessely, 2020). تعطیلی مدارس و قرنطینه کردن خانگی دانش آموزان به دلیل اپیدمی کرونا، روی سلامت جسمی و روانی کودکان نیز تأثیرگذار است. کاهش فعالیت کودکان، به وجود آمدن محرک‌های استرس‌زا در خانه مانند ترس از مبتلا شدن، افکار ناخوشایند، کاهش ارتباط با همکلاسی‌ها، دوستان، کمبود فضای مناسب برای فعالیت‌های فیزیکی در خانه و همچنین ترس و اضطراب پدر و مادر می‌تواند اثرات ماندگاری روی سلامت روان کودکان داشته باشد (Wang et al, 2020). مطالعات اخیر در مورد ویروس کرونا نشان داده که اضطراب ناشی از بیماری کرونا و قرنطینه سازی خانواده‌ها، سلامت روان خانواده‌ها و کودکان را مستعد بروز نشانه‌های اختلالات روان‌شناختی می‌سازد (Shahyad & Mohammadi, 2020).

بر اساس مطالعات صورت گرفته، هر قدر مشکلات روانی والدین مانند اضطراب، استرس و افسردگی شدیدتر باشد، ظهور اختلالات رفتاری مانند پرخاشگری در کودکان نیز بیشتر خواهد بود (Riahi et al, 2012). یافته‌های (Dirks et al, 2011) نیز حاکی از آن است که پرخاشگری نوعی مشکل رفتاری محسوب می‌شود و چنانچه شدت یابد، باعث بروز مشکلات ارتباطی و اختلال شخصیت می‌شود. پرخاشگری در علوم رفتاری و روانشناسی به معنای رفتاری است که به آزار و درد منجر می‌شود (Yaghoobi, et al, 2011). روانشناسان اجتماعی پرخاشگری را رفتاری آگاهانه می‌دانند که هدفش اعمال درد و رنج جسمانی یا روانی، به صورت بدنی یا کلامی است و یکی از عوامل مرتبط با افزایش و تداوم پرخاشگری کودکان، عوامل خانوادگی مانند نحوه تعامل پدر و مادر با کودک و الگوهای رفتاری والدین، مخصوصاً مادر است (Sadeghi et al, 2014). رابطه والد - کودک یک رابطه مهم و حیاتی برای ایجاد امنیت و عشق است. نحوه روابط اعضای خانواده، شخصیت و شیوه‌های تربیتی و تعامل پدر و مادر در طرز رفتار کودکان و نحوه عملکرد راهبردهای دفاعی در آنان نفوذ فراوانی دارد (Riahi, et al, 2016). رفتارهای پرخاشگرانه کودکان اغلب دو خاستگاه دارد: یکی مزاج کودک و دیگری موقعیت خانواده است که پژوهش (Yaghoobi, et al, 2011) نشان داده است که پذیرش / طرد توسط والدین می‌تواند به پیش‌بینی پرخاشگری کودکان بپردازد. همچنین در پژوهش (Heshmati et al, 2012)، نشان داده شده است که بین پرخاشگری کودکان با پذیرش طرد والدین رابطه وجود دارد.

اینکه مادری نسبت به کودک خود پذیرنده (یعنی عشق و احساس مثبتش را هم به صورت فیزیکی هم به صورت کلامی ابراز کند) و یا طرد کننده (یعنی با خصومت، پرخاشگری و یا غفلت و مسامحه با کودک رفتار کند)، همگی بر نحوه زیستن بزرگ‌سالی که امروز کودک محسوب می‌شود، تأثیرگذار است (Seyed Mousavi et al, 2011). پذیرش مربوط است به گرمی، عاطفه، مواظبت، دلداری، تغذیه، حمایت و خلوص محبت که والدین می‌توانند نسبت به فرزندانشان احساس و بیان کنند و طرد مربوط است به غیاب با طرد معنی‌دار که به وسیله والدین احساس و رفتار می‌شوند و باعث ایجاد عاطفه و رفتارهای آسیب‌رسان روان‌شناختی و فیزیکی متنوع می‌شود (Gomez and Suhaimi, 2015). شواهد بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد الگوی تعامل منفی والد - کودک پیش‌بینی کننده مشکلات برونی‌سازی در کودک است (Shiralinia et al, 2019). مادرانی که اضطراب، افسردگی و سلامت روان پایینی دارند، کودکانشان را

به طور منفی درک می کنند که این موضوع بر نحوه برخورد آن ها با کودکان و شیوه های رفتار با کودکان تأثیر دارد (Aslani et al, 2015). با اینکه در فرایند رشد و پرورش فرزند، هر دو والد نقش دارند، اما در بسیاری از جوامع، مادر نقش بیشتری نسبت به پدر در امر تربیت و مراقبت از کودک دارد (Hossain, 2014). نوع روابط مادر - کودک نظیر طرد کردن، کنترل بیش از حد، الگوسازی رفتارهای اضطرابی در بروز مشکلات رفتاری دوران کودکی نقش بسزایی دارند (Khanjani, et al, 2016)؛ بنابراین بسیاری از رفتارهای پدر و مادر (پذیرش طرد با استرس) ناخودآگاه توسط فرزندان فراگرفته می شود. نکته دیگر این که حتماً لازم نیست والدین با خود کودک پرخاشگری کرده باشند؛ چنانچه او شاهد رفتارهای خشونت بار پدر و مادر با افراد دیگر نیز باشد، این گونه رفتار را فرامی گیرد (Soheyli, et al, 2015).

در همین راستا پژوهش هایی نیز در داخل و خارج از کشور صورت گرفته که مؤید رابطه میان طرد / پذیرش مادر با میزان پرخاشگری در کودکان است (DeWall et al, 2010) نیز نشان داد پذیرش طولانی مدت و طرد یک باره والدین بر روابط اجتماعی و پرخاشگری نوجوانان تأثیر معنی داری وجود دارد. (Demetriou, Christodoulides, 2009) دریافتند که بین ادراک کودکان بر اساس نقش میان فرهنگی با طرد پذیرش والدین رابطه وجود دارد، همچنین بین پرخاشگری و استرس کودکان بر اساس طرد با پذیرش تفاوت وجود دارد.

در این زمینه (Shiralinia et al, 2019) در مطالعه ای نشان دادند که مشکلات رفتاری کودکان می تواند تحت تأثیر استرس مادر، کیفیت روابط مادر - کودک و سلامت روانی مادر باشد. همچنین مطالعات نشان داده اند که تنیدگی های روانی مادر موجب کاهش سلامت جسمانی و هیجانی او شده و چنین مادری قادر نیست به فرزندش به شیوه گسترده و متناسب با تحول کودک تعامل داشته باشد (Khanjani & Mahmoudzadeh, 2013). پژوهش های (Kolshadi and Yazdkhashti, 2016) نشان داد که مسیر مستقیم بین ادراک طرد و پذیرش والدین با پرخاشگری، ادراک طرد پدر و ادراک کنترل مادر با تحمل پریشانی و نیز پرخاشگری با تحمل پریشانی معنادار است. همچنین نتایج پژوهش (Sadeghi et al, 2014) نشان داد که ترکیب پذیرش پایین و طرد بالا احتمال پرخاشگری غیرمستقیم، پرخاشگری جسمی، خشم و خصومت را بالا می برد. همچنین نشان دادند طرد پذیرش در دوران کودکی بر رفتار پرخاشگرانه دانشجویان دختر تأثیر مستقیم دارد. (Karimi, 2014) در پایان نامه نشان داد که طرد-پذیرش والدین و حواس پرتی به طور معنی داری پیش بینی کننده پرخاشگری دانش آموزان است.

استرس مادر نیز از عوامل دیگری است که می تواند با میزان، شدت و ماندگاری پرخاشگری در کودک خصوصاً کودکان دارای اختلال یادگیری مرتبط باشد. طرد والدین هرچایی در جهان به وسیله ترکیب چهار اصل نشان داده می شود - سردی و بی مهربانی، در مقابل گرمی و مهر و محبت، - متخاصم و پرخاشگر، - بی تفاوتی و غفلت، - طرد (Sinha, and Roy, 2007) که به نوعی با استرس نیز در ارتباط است. یافته های تازه از چین نشان دادند که بیش از ۲۵ درصد جمعیت عمومی سطح شدیدی از استرس یا اضطراب ناشی از ویروس کرونا را تجربه می کنند (Qiu, et al, 2020). پاسخ افراد به تغییرات زندگی متفاوت است، استرس مثبت می تواند یک انگیزش دهنده باشد در حالی که استرس منفی می تواند در زمانی که این تغییرات و نیازها، فرد را شکست می دهند، ایجاد شود. یکی از دلایل بسیار مهم پرخاشگری در کودکان یادگیری از رفتار والدین است که استرس نیز یکی از رفتارهای والدین است (Azizpour et al, 2017)، یعنی کودکانی که الگوهای رفتاری پرخاشگرانه داشته اند، همانند الگوهای خود رفتار می کنند. چنانچه پدر یا

مادری خلق و خویی عصبانی، پرخاشگر و دارای استرس داشته باشند، مسلماً فرزندشان نیز پرخاشگر خواهد شد، این رفتار توسط کودک یاد گرفته می‌شود. از آنجا که کودکان ابا و والدین همانندسازی می‌کنند، بنابراین بسیاری از رفتارهای پدر و مادر (پذیرش طرد با استرس) ناخودآگاه توسط فرزندان فراگرفته می‌شود. با توجه به این توضیح که فرایند همانندسازی کاملاً ناخودآگاه صورت می‌پذیرد، نکته دیگر این که حتماً لازم نیست والدین با خود کودک پرخاشگری کرده باشند؛ چنانچه او شاهد رفتارهای خشونت‌بار پدر و مادر با افراد دیگر نیز باشد، این گونه رفتار را فرامی‌گیرد (Soheyli, 2015). مطالعات قبلی در مورد بیماری‌های همه‌گیر نشان دادند که اضطراب یک رفتار شایع در این نوع بیماری‌ها است (Taylor et al, 2019). شرایط همراه با استرس و اضطراب شدید، شرایط اضطراری و بروز بلایای طبیعی می‌تواند خطر عوارض روحی و روانی را در مادران به وجود آورد. از آنجا که مادر یکی از ارکان مهم زندگی است، می‌تواند نقش مهمی در کاهش یا افزایش تحمل افراد خانواده در برابر رفتارهای مشکل‌آفرین داشته باشد (Sadeghzadeh et al, 2019) همچنین پژوهش‌های (Hooper et al, 2015) نشان داده است که بین استرس مادران با اختلالات رفتاری کودکان از جمله پرخاشگری رابطه وجود دارد. بنابراین مشکلات بهداشت روان مادران با خطرات کوتاه‌مدت و طولانی‌مدت برای رشد جسمی، شناختی و روانی فرزندانشان همراه است (Thapa, et al, 2020) و همین امر می‌تواند تعاملات والد با کودک را تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به آنچه ذکر شد بررسی پرخاشگری فرزندان در همه‌گیری کرونا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا بر اساس نتایج پژوهش (Pitula et al, 2015) استرس دوران کودکی می‌تواند منجر به پرخاشگری منجر قتل در دوران نوجوانی می‌شود. همچنین با توجه به این که پرخاشگری در کودکان دارای اختلالات یادگیری به‌عنوان عامل پیش‌بینی‌کننده افسردگی در این کودکان در دوران نوجوانی است (Morris & Rottenberg, 2015). شرایط بحرانی اپیدمی مشکلاتی را در خانواده‌ها به وجود آورد که بر روی سلامت روان خانواده و فرزندانشان تأثیرگذار است. آثار منفی ناشی از اپیدمی و به مدرسه نرفتن فرزندان در مشکلات رفتاری آن‌ها و تعاملاتشان با والدین مؤثر خواهد بود. با توجه به این که بر اساس نتایج یک تحقیق (Chester and De Wall, 2015) بین استرس مادر و مشکلات رفتاری چون پرخاشگری در کودک در سال‌های آینده ارتباط وجود دارد، لذا همه‌گیری کرونا شرایطی را فراهم آورد که این پژوهش باهدف رابطه استرس ادراک‌شده و طرد والدین با پرخاشگری فرزندان در همه‌گیری کرونا انجام شود.

روش‌شناسی پژوهش

طرح پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. این پژوهش از حیث هدف کاربردی بود. جامعه آماری پژوهش را ۱۵۰۰ نفر از والدین دارای فرزند ۱۲ تا ۱۷ ساله شهر بروجرد در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تشکیل می‌دهند. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی تعداد ۳۸۶ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. به‌منظور بررسی دقیق‌تر، یک سال از همه‌گیری کرونا گذشته بود. شرایط تکمیل پرسشنامه به این صورت بود که تنها والدینی که فرزندان آن‌ها در سن ۱۲ تا ۱۷ ساله بودند و هیچ‌گونه اختلال روان‌شناختی مانند بیش‌فعالی و رفتارهای پرخاشگرانه در پرونده تحصیلی فرزندانشان در مدرسه وجود نداشت می‌توانستند پرسشنامه‌ها را تکمیل نمایند. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد مقیاس پرخاشگری (Karimi, 2012)، مقیاس استرس ادراک‌شده (Kohen, 1983) و مقیاس طرد والدین (Rohnar, 2005) بود.

با توجه به شیوع بیماری کرونا پرسشنامه‌ها در یک سایت قرار داده شد و از طریق آدرس دهی به والدین از آن‌ها خواسته شد تا با مراجعه به سایت مذکور اقدام به تکمیل پرسشنامه‌ها نمایند. داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS 21 و آزمون‌های آماری توصیفی و استنباطی شامل آزمون همبستگی تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

تحلیل اطلاعات جمعیت شناختی شاخص‌های توصیفی پژوهش نشان دادند که از بین والدین شرکت کننده؛ ۸/۳ درصد از والدین در دامنه سنی ۲۰ تا ۲۵ سال، ۶۸/۸ درصد ۲۶ تا ۳۰ سال، ۲۳/۳ درصد ۳۶ تا ۴۰ سال و ۸/۳ درصد ۴۰ تا ۴۵ سال بودند؛ بنابراین کمترین فراوانی مربوط به والدین با دامنه سنی (۲۰ تا ۲۵ سال و ۴۰ تا ۴۵ سال) با درصد فراوانی مشابه ۸/۳ درصد بود و بیشترین فراوانی نیز والدین با دامنه سنی (۲۶ تا ۳۰ سال) با ۶۸/۸ درصد بودند. (۹۱/۷ درصد) نمونه مورد مطالعه از بین مادران و تنها (۸/۳) آن‌ها پدر بودند. همچنین در تحلیل اطلاعات جمعیت شناختی فرزندان والدین شامل پایه هفتم (۵ درصد)، پایه هشتم (۵۲/۷ درصد)، پایه نهم (۳۱/۷ درصد)، پایه دهم (۳۰ درصد) و پایه یازدهم (۶/۶ درصد) بودند.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی استرس، طرد والدین و پرخاشگری فرزندان

متغیر	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	دامنه	حداقل	حداکثر
استرس ادراک شده مثبت	۱۶/۳۰	۱۷	۱۷	۳/۳۵	۱۲	۷	۱۹
استرس ادراک شده منفی	۸/۱۷	۶	۵	۵/۱۰	۱۵	۳	۱۸
سرد/کمبود محبت	۱۰/۲۰	۱۰	۱۰	۲/۲۹	۸	۵	۱۳
خشونت/پر خاشگری	۸/۹۰	۹	۹	۱/۸۳	۶	۶	۱۲
بی تفاوتی/غفلت	۱۰/۲۰	۱۱	۱۱	۱/۸۵	۵	۷	۱۲
عدم تمایز/طرد	۶/۵۰	۷	۷	۱/۷۰	۶	۳	۹
پذیرش / طرد (کل)	۳۵/۸۰	۳۶/۵	۳۳	۶/۳۳	۱۹	۲۴	۴۳
رفتار پر خاشگری	۱۰/۴۰	۱۰	۸	۲/۲۲	۶	۸	۱۴
فکر پر خاشگری	۱۰/۷۰	۱۱	۷	۲/۷۴	۸	۷	۱۵
احساس پر خاشگری	۹/۰	۸/۵	۸	۱/۶۹	۶	۶	۱۲
پر خاشگری (کل)	۳۱/۱۰	۲۹/۵	۳۰	۵/۷۶	۱۶	۲۳	۲۹

در جدول ۱ ملاحظه می شود بالاترین میانگین به میزان ۳۵/۸۰ و انحراف از معیار ۶/۳۳ مربوط به متغیرهای طرد و پذیرش است شامل زیر مقیاس‌های (سرد/کمبود محبت، خشونت/پر خاشگری، بی تفاوتی/غفلت و عدم تمایز/طرد) و کمترین میانگین به میزان ۸/۱۷ و انحراف معیار ۵/۱۰ مربوط به استرس ادراک شده است. همچنین پر خاشگری و زیر مقیاس‌های آن شامل (رفتار پر خاشگری، فکر پر خاشگری، احساس پر خاشگری) نشان داده شد. در ادامه با استفاده از آزمون همبستگی اسپیرمن به رابطه استرس ادراک شده و طرد والدین با پر خاشگری فرزندان در همه گیری کرونا می پردازیم:

جدول زیر نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن برای بررسی رابطه استرس والدین با پرخاشگری فرزندان را نمایش می دهد.

جدول ۲. نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن متغیرهای استرس و پرخاشگری

متغیر ملاک (پرخاشگری)				
متغیر پیش بین	رفتار پرخاشگری	فکر پرخاشگری	احساس پرخاشگری	پرخاشگری
استرس ادراک شده منفی	* ۰/۱۴۲	** ۰/۶۰۳	** ۰/۴۵۴	** ۰/۴۸۱
استرس ادراک شده مثبت	* -۰/۳۹۶	** -۰/۳۲۴	** -۰/۲۸۱	** -۰/۲۸۶

جدول نشان می دهد که بین استرس ادراک شده منفی والدین با مؤلفه فکر پرخاشگری در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنادار ($r=0/603$) و بین استرس ادراک شده منفی با مؤلفه احساس پرخاشگری در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنادار ($r=0/454$) و بین استرس ادراک شده منفی با مؤلفه پرخاشگری (کل) فرزندان در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنادار ($r=0/481$) وجود دارد. به این معنی که با افزایش میزان استرس ادراک شده منفی والدین میزان پرخاشگری فرزندان آنان نیز افزایش پیدا کرده است؛ اما رابطه معنی داری بین رفتار پرخاشگری فرزندان در خانه و استرس ادراک شده منفی والدین آنها یافت نشد.

همچنین نتایج جدول ۲ نشان می دهد که بین استرس ادراک شده مثبت والدین با مؤلفه رفتار پرخاشگری در سطح خطای ۰/۰۵ رابطه منفی و معنادار ($r=-0/396$) و با مؤلفه فکر پرخاشگری ($r=-0/324$)، با مؤلفه احساس پرخاشگری در سطح ($r=-0/281$) و با پرخاشگری (کل) ($r=-0/281$) فرزندان در خانه رابطه منفی و معنی دار وجود دارد. به این معنی که با افزایش میزان استرس ادراک شده مثبت والدین میزان پرخاشگری فرزندان در تمامی مؤلفه ها کاهش پیدا می کند. جدول زیر نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن برای بررسی رابطه طرد والدین با پرخاشگری فرزندان را نمایش می دهد.

جدول ۳. نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن متغیرهای طرد والدین و پرخاشگری

متغیر ملاک (پرخاشگری)				
متغیر پیش بین	رفتار پرخاشگری	فکر پرخاشگری	احساس پرخاشگری	پرخاشگری
سردی / کمبود محبت	* ۰/۲۴۳	* ۰/۴۷۷	* ۰/۵۵۲	* ۰/۴۸۶
خشونت / پرخاشگری	** ۰/۱۵۷	* ۰/۲۸۴	* ۰/۲۶۶	* ۰/۲۷۸
بی تفاوتی / غفلت	*** ۰/۳۲۷	* ۰/۴۳۹	* ۰/۴۶۸	* ۰/۵۱۴
عدم تمایز / طرد	**** ۰/۴۱۳	* ۰/۵۱۹	* ۰/۵۳۴	* ۰/۵۸۷
طرد والدین (کل)	**** ۰/۳۸۲	* ۰/۵۶۹	* ۰/۶۴۵	* ۰/۶۰۶

جدول ۳ نتایج حاصل از آزمون همبستگی اسپیرمن مؤلفه های طرد والدین با پرخاشگری فرزندان را نشان می دهد که بین متغیر پیش بین سردی / کمبود محبت با پرخاشگری فرزندان در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنادار ($r=0/486$) وجود دارد. علاوه بر این بین تمامی مؤلفه های طرد والدین که شامل خشونت / پرخاشگری ($r=0/278$)، بی تفاوتی / غفلت

($r=0/514$)، عدم تمایز/طرد ($r=0/587$) و طرد (کل) ($r=0/606$) با پرخاشگری فرزندان در خانه رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. به این معنی که با افزایش میزان طرد و ابعاد آن در والدین میزان پرخاشگری فرزندان در خانه نیز افزایش پیدا کرده است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر باهدف رابطه استرس ادراک شده و طرد والدین با پرخاشگری فرزندان در همه گیری کرونا کرونا انجام شده است. نتایج نشان داد که بین استرس منفی والدین با پرخاشگری فرزندان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد به نحوی که با افزایش استرس منفی والدین میزان پرخاشگری در فرزندان افزایش می یابد. همچنین بر اساس نتایج به دست آمده از پژوهش، رابطه استرس والدین با پرخاشگری فرزندان تأیید شد. مؤلفه های فکر پرخاشگری، احساس پرخاشگری و پرخاشگری (کل) فرزندان به ترتیب به مقدار $0/603$ ، $0/454$ ، $0/481$ همبستگی با استرس منفی والدین را نشان داد. این یافته ها با نتایج پژوهش های (Azizpour et al, 2017)، (Soheyli et al, 2015)، (Sadeghzadeh et al, 2019)، (Morris & Rottenberg, 2015)، (Chester and De Wall, 2015) در رابطه با تأثیر استرس والدین با پرخاشگری فرزندان همسو بود.

در تبیین این یافته می توان نتیجه گرفت که والدین به خصوص مادران در شرایط ناشی از همه گیری کرونا تعامل بیشتری با فرزندان داشته اند و به اعتقاد Hossein (2014) با اینکه در فرایند رشد و پرورش فرزند، هر دو والد نقش دارند، اما در بسیاری از جوامع، مادر نقش بیشتری نسبت به پدر در امر تربیت و مراقبت از کودک دارد. لذا استرس منفی ناشی از این بیماری موجب شده است مادران در خانه از شیوه های فرزند پروری سخت گیرانه تری استفاده نمایند و این امر در مشکلات رفتاری فرزندان مؤثر بوده و آن ها رفتارهای پرخاشگرایانه ای را از خود بروز می داده اند. استرس منفی موجب می شود والد احساس منفی خود را به فرزندش منتقل کند. به نظر می رسد تعطیلی مدارس ناشی از همه گیری کرونا بر استرس و مشکلات روان شناختی اعضای خانواده تأثیر داشته و از آنجا که بین استرس و پرخاشگری رابطه ای تعاملی وجود دارد در نهایت به اختلاف بین والد و فرزند منجر شود. اگر والد استرس های خود را غیر قابل حل و منفی تلقی کند ممکن است شرایط ناشی از این بیماری را درک نکند که این امر موجب انتقال احساس خود به فرزند شده و او نیز پرخاشگر می شود.

در ادامه بررسی مشخص شد که بین استرس مثبت والدین با پرخاشگری فرزندان رابطه منفی و معنادار وجود دارد به نحوی که با افزایش استرس مثبت والدین میزان پرخاشگری در فرزندان کاهش می یابد. همچنین بر اساس یافته های دیگر در این پژوهش مؤلفه های رفتار پرخاشگری، فکر پرخاشگری، احساس پرخاشگری و پرخاشگری (کل) فرزندان به ترتیب به مقدار $-0/396$ ، $-0/324$ ، $-0/281$ ، $-0/286$ همبستگی با استرس مثبت والدین را نشان داد. این یافته ها با نتایج پژوهش های (Dastani, 2010)، (Talebi, 2010)، (Pitula et al, 2015)، مبنی بر رابطه و تأثیر مستقیم استرس والدین با پرخاشگری فرزندان همسو بود.

در تبیین این یافته می توان عنوان نمود که اگر والدین به درک مثبتی از شرایط ناشی از همه گیری کرونا برسند و استرس خود را کنترل نمایند موجب می شود که فرزندان احساس امنی داشته باشند و با والد خود به طور مؤثر ارتباط برقرار نمایند.

به عبارتی دیگر برخوردهای مثبت والدین در شرایط اپیدمی به فرزندان رفتارهای اجتماعی را آموزش می‌دهد و در برخوردهای بین فردی آنان مؤثر خواهد بود و سبب می‌شود رفتارهای پرخاشگرانه‌ای از خود نشان ندهند.

به علاوه یافته‌ها نشان داد که بین طرد والدین با پرخاشگری فرزندان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد به نحوی که با افزایش طرد والدین میزان پرخاشگری در فرزندان افزایش می‌یابد. همچنین بر اساس نتایج به دست آمده از پژوهش، مؤلفه‌های سردی / کمبود محبت، خشونت / پرخاشگری، بی تفاوتی / غفلت، عدم تمایز و طرد (کل) والدین به ترتیب به مقدار ۰/۴۸۶، ۰/۲۷۸، ۰/۵۱۴، ۰/۵۸۷، ۰/۶۰۶ همبستگی با پرخاشگری فرزندان را نشان داد. این نتایج با پژوهش‌های (Seyed Mousavi et al, 2011)، (Shiralinia et al, 2019)، (Khanjani et al, 2016)، (Kolshadi and Demetriou and Christodoulides, 2009)، (Yazdkhashti, 2016)، (Gomez and Suhaimi, 2015)، همسو بود.

در تبیین این یافته باید گفت طرد والدین ارتباط مستقیم و مثبتی با پرخاشگری فرزندان دارد و از آنجایی که همه‌گیری کرونا استرس والدین را بیشتر کرده است، سردی و کاهش محبت والدین را در پیش داشته که در نتیجه آن فرزندان برای جلب توجه والد خود از رفتارهای پرخاشگرانه استفاده می‌کنند. همچنین خشونت والدین نسبت به فرزندان خود موجب می‌شود که آنان از رفتارهای والد خود الگوبرداری کنند و به راحتی این رفتارها را از خود بروز دهند. غفلت والدین نسبت به رفتارهای پرخاشگرانه فرزندان نیز باعث می‌شود راهکارهایی که در جهت کاهش این رفتار وجود دارد، نادیده گرفته شود و به دلیل اهمال کاری والدین، پرخاشگری فرزندان افزایش یابد. طرد فرزندان از جانب والد موجب می‌گردد که فرزند به درک مثبتی از رفتارهای پرخاشگرانه خود دست نیابد و اگر از طرف والدین خود مورد پذیرش قرار نگیرند همین امر در بروز مشکلات رفتاری مؤثر خواهد بود. نپذیرفتن والدین خود دلیلی است که آنان برخوردهای مناسبی با پرخاشگری فرزندان نشان نداشته باشند.

هر پژوهشی دارای محدودیت‌ها و موانعی است که این پژوهش نیز از آن‌ها مستثنا نیست. از آنجایی که این پژوهش در زمان همه‌گیری کرونا انجام شده است، دسترسی به افراد جهت تکمیل پرسشنامه دشوار بود بنابراین تعداد کمی آن را تکمیل نمودند. یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش ویژگی‌های اعضای خانواده بود که از نظر تعداد فرزندان، ترتیب تولد فرزند، جنسیت فرزند با آن روبه‌رو بودیم. با توجه به محدودیت‌هایی که بیان شد به پژوهشگران توصیه می‌گردد مطالعه‌ای در سطح وسیع با در نظر گرفتن ویژگی‌های خانواده و سبک‌های فرزند پروری انجام شود. انجام چنین تحقیقاتی در زمان همه‌گیری کرونا در خانواده‌ها در نظر گرفته شود.

در نهایت پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش آگاهی والدین نسبت به رفتارهای فرزندان خود کارگاه‌های آموزشی بیشتری توسط آموزش و پرورش با همکاری مشاورین و روانشناسان برگزار گردد. توصیه می‌شود راهکارهای روان‌شناختی از قبیل فن‌های ذهن آگاهی و روش‌های کنترل استرس از طریق فضای مجازی در اختیار اعضای خانواده قرار گیرد. همچنین شیوه‌های آموزشی در جهت برخورد مناسب با فرزندان و سبک‌های فرزند پروری مناسب آموزش داده شود تا والدین دیدگاه مثبتی نسبت به فرزندان داشته باشند. مشاورین مدارس پرونده تحصیلی دانش آموزان دارای مشکلات رفتاری را بررسی کنند و برای آنان و والدین کارگاه‌های روانشناسی جهت آموزش برگزار نمایند.

References:

- Aslani, K., Kosar, H., & Khadije, S. (2015). *Predicting Aggression in Children According to Mental Health and Dimensions of Violence against Mothers*. *J Mazandaran Univ Med Sci*, 25 (130), 164-168 [in Persian].
- Azizpour, M, Mohammadifar, M, Najafi, M, et al. (2017). *Comparison of selective attention and information processing speed in patients with multiple sclerosis and non-affected individuals (Depression, anxiety and stress levels)*. *New Cognitive Science*, spring (15) [Persian]
- Abd AlKhaleque, S, A., and Rohner, R. P. (2005). *Pancultural gender differences in the relation between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adult offspring a meta-analytic review of worldwide research*. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(8), 1059-1080.
- Chester, D. S., and De Wall, C. N. (2015). *Sound the Alarm: The Effect of Narcissism on Retaliatory Aggression Is Moderated by dACC Reactivity to Rejection*. *Journal of personality*. 1(9), 12-19.
- Dastani, Mahbubeh, thejamhare, Farhad. (2010). *The Effect of Stress Management Training with Cognitive-Behavioral Approach to Mothers in Reducing Preschooler's Aggression*. *Counseling and Psychotherapy Cultures*, 1 (3), 25-42. Doi: 10.22054 /qccpc.2010.5879[Persian]
- Dirks, M. A, Treat, T. A., & Weersing, V.R. (2011). *The Latent Structure of Youth Responses to Peer Provocation*. *J Psychopathol Behav Assess*, 33(1), 58- 68
- Demetriou, L., and Christodoulides, P. (2009). *Parental acceptance-rejection in the Cypriot family. A social-psychological research on the PART/PARQ*. *Cyprus Journal of Science and Technology*, 5(2), 84-98.
- DeWall, C. N., Twenge, J. M., Bushman, B., Im, et al. (2010). *A little acceptance goes a long way applying social impact theory to the rejectionaggression link*. *Social Psychological and Personality Science*, 1(2), 168-174.
- Gomez, R., Suhaimi, A. F. (2015). *Malaysia Parent Ratings of the Parent-Parental Acceptance-Rejection Questionnaire Invariance across Ratings of Malay, Chinese, and Indian Children*. *Cross-Cultural Research*, 49(1), 90-105.
- Heshmati, A; Yazdkhasti, F, Molavi, H. (2012) *Determining the relationship between temperament and understanding the acceptance and exclusion of the father with the aggressive behavior of the two groups of hearing and deaf students*. "Cognitive and behavioral researches" Spring-Summer - Issue 2: 27-62 [Persian]
- Hooper. E., Feng, X., Christian, L., et al. (2015). *Emotion expression, emotionality, depressive symptoms, and stress: maternal profiles related to child outcomes*. *Journal of abnormal child psychology*, 15(4), 1-13.
- Hossain, Z. (2014). *Parental Beliefs and Fathers' and Mothers' Roles in Malaysian Families*. In H. Selin (Ed.), *Parenting across Cultures: Child Rearing, Motherhood and Fatherhood in Non-Western cultures*. (pp. 77-90). Netherlands: Springer.
- Karimi, H. (2014). *Investigating the relationship between exclusion-admission of parents and the mood of sixth grade elementary school students in the city of Foulad Shahr, MA's thesis of psychology, Ministry of Science, Research and Technology - Shahid Chamran University of Ahvaz - Faculty of Education and Psychology* [Persian]
- Kolshadi, F; and Yazdkhashti, F. (2016). *Effect of Perceptions on Acceptance and Control of Parents on Ethical Intelligence and Distress Tolerance*, *Culture Strategy Quarterly*, 3313, 5. [Persian]
- Khanjani, Z., & Mahmoudzadeh, R. (2013). *A Study of Child-Rearing Styles and Behavioral Problems of Children with Employed and Unemployed Mothers*. *Journal Women and Culture*, 4(16), 37-52 [in Persian].
- Khanjani, Z., Peymannia, B., & Hashemi, T. (2016). *Predicting the Quality of Mother- Child Interaction with Anxiety Disorders in Primary School Children based on Iranian Mothers, Cultural Characteristics*. *New Thoughts on Education*, 1(2), 239-260 [in Persian].
- Morris, B. H., & Rottenberg, J. (2015). *Heightened reward learning under stress in generalized anxiety disorder: A predictor of depression resistance?* *Journal of abnormal psychology*, 124(1), 115

- Pitula, C. E., Murray-Close, D., Banny, A. M., et al. (2015). *Prospective Associations between Peer Aggression and Victimization: The Moderating Roles of Physiological Stress Reactivity and Gender. Social Development*. 5(10)158-169
- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., et al. (2020). *A Nationwide Survey of Psychological Distress among Chinese People in the COVID-19 epidemic: Implications and policy recommendations. General Psychiatry*, 33(2): e100213. Doi: 10.1136/gpsych2020-100213.
- Rubin, G.J., & Wessely, S. (2020). *The Psychological Effects of Quarantining a City. Bmj*. 368. Doi: 10.1136/bmj.m313.
- Riahi, F., Amini, F., & Salehi Veisi, M. (2012). *The Children's Behavioral Problems and their Relationship with Maternal Mental Health. Jmj*, 10 (1), 46-52.
- Riahi, M., Esmaeli, M., & Kazemnia, S. (2016). *The Effect of Mindfulness Training to Mothers on Improving Parent-Child Relationship. Child Psychological Studies*, 8(29), 113-135
- Shahyad, S., & Mohammadi, M. T. (2020). *Psychological Impact of Covid-19 Outbreak on Mental Health of Society Individuals: A narrative review. J Mil Med*, 22(2), 184-192 [in Persian].
- Shiralinia, K., Izadi, M., & Aslani, K. (2019). *The Role of Parenting Stress the Quality of mother-child Relationship and Mental Health of Mother in the Relationship between Mindful Parenting and Behavioral Problems of Children. Culture Counseling*, 10 (38), 135-146 [in Persian].
- Sadeghzadeh, M., Shameli, L., & Khormaei, F. (2019). *Mother Patience and Child Aggression: The Mediating Role of Parenting Stress. Studies in Learning & Instruction*, 11(1), 107-92 [in Persian].
- Sadeghi, R., Tajikzadeh, F., & Raiskariman F. (2014). *The Relationship between Mother Acceptance - Rejection and Aggression in Girl Students. Sadra Medical Journal*, 2(2), 173 -184 [in Persian].
- Soheyli, M, Dashiri, G, Sayedeh, h (2015). *Tendency to use drugs: Studying the Components of Parenting Styles, Stress and Personality Type D. Addiction Research Spring (33): 91-101. [Persian]*
- Seyed Mousavi, P; Mazaheri, M; Ghanbari, S. (2011). *Relationship of Acceptance, Rejection and Control - Psychological Adaptation: The Study of the Role of Sexual Differences in Psychology. Summer (58): 197-92 [Persian]*
- Sinha, V. K., and Roy, B. (2007) *Impact of Maternal Acceptance and Rejection on Adjustment Level of Girls. Health*, 2(78), 0-05.
- Talebi, A. (2010). *The Effect of Maternal Management Training (MMT) on children's aggression and reducing the stress of their mothers. State dissertation - Payame Noor University (Ministry of Science, Research and Technology) - Payam Noor Center of Tehran - College of Humanities. Government - Payame Noor University (Ministry of Science, Research and Technology) - Payam Noor Center of Tehran - College of Humanities. MA [Persian]*
- Taylor, S., Landry, C. A., Paluszek, M. M., et al. (2019). *Development and Initial Validation of the Covid Stress Scale, Journal of Anxiety Disorders*, 72, 1-7.
- Thapa, S. B., Mainali, A., Schwank, S. E., et al. (2020). *Maternal Mental in Time of the COVID-19 Pandemic, Acta Obstetrica ET Gynecologica Scandinavica*, 99(7), 1-13.
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., et al. (2020). *Mitigate the Effects of Home Confinement on Children during the COVID-19 outbreak. The Lancet*, 395 (10228), 945-947.
- Yaghobi, b, Sohrabi, F, Mofidi, F (2011) *A Comparison of the Level of Aggression in Divorce and Normal Children" 1. 7 (1): 97-110[Persian]*